

Måns Ahlstedt Åberg, *Frivilliga rasbiologer: Interaktionen och kunskaps-cirkulationen mellan rasbiologiska institutet och allmänheten under 1920- och 30-talet* (Möklinta: Gidlunds förlag 2022). 240 s.

Var rasbiologin en folkrörelse? Detta är, något tillspetsat, frågan som Måns Ahlstedt Åberg ställer sig i boken *Frivilliga rasbiologer: Interaktionen och kunskaps-cirkulationen mellan rasbiologiska institutet och allmänheten under 1920- och 30-talet*, som bygger på författarens masteruppsats. Boken behandlar Rasbiologiska institutet under Herman Lundborgs ledarskap och har ett dubbelt syfte: dels att empiriskt undersöka kunskapsutbytet mellan Rasbiologiska institutet och allmänheten, dels att analysera detta utbyte i ett kunskapshistoriskt perspektiv. Åberg beskriver hur han fick uppslaget till denna ansats när han insåg, under ett redaktörsuppdrag, att Rasbiologiska institutets aktiviteter kunde beskrivas som kunskaps-cirkulation. Detta är ett intressant upplägg för att utforska ett område som utgör en något snårig skog, med bestånd av såväl genetik som etnologi, antropologi, nationalekonomi och nationalism. Tidigare forskning har tenderat att belysa antingen den ideologiska bakgrunden till rasbiologin eller dess praktiska tillämpning, i form av till exempel steriliseringar. Åberg har i stället haft som ansats att åskådliggöra interaktionen mellan allmänheten och Rasbiologiska institutet. Han situerar sin undersökning i den granskning av rasbiologin som pågått sedan 1970-talet, framför allt under 1990-talet. Han konstaterar att det fortfarande, trots den intensiva forskningsverksamheten, finns luckor kvar att fylla. Författaren redovisar omsorgsfullt vilken lucka han själv gett sig i kast med, och hur den kunskap han rönt fyller den, samt skisserar vilken framtida forskning som skulle kunna bedrivas, i teoretisk och empirisk bemärkelse.

Analysen har delats upp i ett antal kategorier baserade på källmaterialet, exempelvis inskickande av material eller lån av utrustning. Åberg skildrar grundligt utbytet inom varje kategori, i form av brev, foton och mätinstrument, mellan institutet och allmänheten. Han har förmågan att fånga detaljerna som gör läsaren intresserad, utan att tappa kopplingen till den empiriska undersökningen, den teoretiska ansatsen eller tidigare forskning. Författaren har granskat såväl Rasbiologiska institutets arkiv, inklusive det fotografiska arkivet, som Herman Lundborgs brevsamling. Metoden utgörs av en kvalitativ textanalys av källmaterialet, med fokus på de icke-professionella aktörerna, det vill säga alla som på eget bevåg kontaktade institutet i syfte att skicka fotografier eller släktforskningsmaterial eller låna material: folkskollärarinnor, lärare, läkare, ingenjörer, författare, kyrkoherdar, släktforskare och amatörer av olika slag. Författaren betonar sin ambition att söka sig bort från elitperspektivet och i stället utforska de breda folklagrens

agens i det kunskapssamlade som skedde i Rasbiologiska institutets regi. En fråga som hade varit intressant att ställa sig, i strävandet att framhålla fotfolkets drivkraft, är huruvida de icke-akademiska aktörerna också hade möjlighet att definiera den kunskap som cirkulerade eller om den vetenskapliga definitionen helt styrdes av Herman Lundborg och hans kollegor. Oberoende av vilken kategori man granskar verkar Rasbiologiska institutet ha avgjort vilken information som var värdefull och hur den skulle användas, varför man skulle kunna problematisera och nyansera det kunskaps-cirkulativa perspektivet

Detta är en välskriven och medryckande bok, även om läsaren stundtals kan ifrågasätta bristen på konsekvens när det gäller *sic*-markeringen av ord vars stavning förändrats. Man kunde också önska att författaren, då han gör en poäng av Lundborgs användning av verbet gömma, hade slagit upp det i SAOB för att se om det kan ha fler betydelser än det i vår samtid dominerande. Sammanfattningsvis är dock detta en välgjord undersökning som bidrar till att vidga vår förståelse av Rasbiologiska institutets funktion i det svenska samhället under tidigt nittonhundratals.

Örebro universitet

INGRID LYBERG

Britas Benjamin Eriksson, *Att inventera ett folk: Populariseringar av vetenskaplig släktforskning i Sverige i början av 1900-talet* (Göteborgs universitet 2022). 118 s.

I sin licentiatavhandling *Att inventera ett folk: Populariseringar av vetenskaplig släktforskning i Sverige i början av 1900-talet* undersöker idéhistorikern Britas Benjamin Eriksson hur olika aktörer försökte mobilisera amatörsläktforskare för att samla in dokumentation av släktförhållanden som underlag för vetenskaplig forskning. Han beskriver hur ett skifte ägde rum i slutet av 1800-talet där disciplinen genealogi frigjordes från sitt ursprungliga syfte att bevisa en persons rätt till bördprivilegier, och där släktutredningar i stort sett endast förekom för adel- och borgarklasserna, till att omfatta de breda folklagren. Utvecklingen sätts i samband med att Darwins evolutionsteori och Mendels ärftlighetslära stimulerade intresset för den biologiska potentialen inom släktforskningen. Medan ett syfte med äldre tiders genealogier varit att säkerställa giftermål mellan personer av rätt sociokulturell börd kom god börd att tolkas i biologisk och rashygienisk mening.

Den vetenskapliga släktforskningen utvecklades av den tyske historikern och genealogen Ottokar Lorenz som såg ett behov av att standardisera de